

JAARVERSLAG HANDHAVINGSCEL

2023

INHOUDSTAFEL

1.	SAMENVATTING.....	3
2.	WERKING.....	4
2.1	Doel.....	4
2.2	Wetgeving.....	5
2.3	Werking.....	7
2.4	Pilootproject.....	13
3.	DOSSIERS.....	15
3.1	Statistieken.....	15
3.2	Voorbeelden.....	22
4.	AANBEVELINGEN.....	26
5.	BLIK OP DE TOEKOMST.....	28

1. SAMENGEVAT

Veneco heeft sinds 2018 een intergemeentelijke handhavingscel die omgevingsmisdrijven aanpakt. Omgevingsmisdrijven omvatten zowel milieumisdrijven als misdrijven met betrekking tot ruimtelijke ordening. Alle gemeentebesturen kiezen zelf voor welke dossiers zij een beroep doen op de handhavingscel. De handhavingscel beschikt over de nodige erkenningen om bijvoorbeeld terreinen te betreden, herstel te vorderen of bestuurlijke maatregelen te nemen.

De intergemeentelijke handhavingscel werkt nauw samen met de gemeentebesturen en -administraties. De klemtoon ligt op het wegnemen van de gevolgen van de misdrijven. Er is ondertussen een sterk netwerk opgebouwd met andere handhavers: de Vlaamse overheid, lokale toezichthouders, politie en het Openbaar Ministerie.

Negentien van onze gemeenten gaven samen 294 nieuwe handhavingsdossiers door in 2023. We namen een derde stafmedewerker handhaving in dienst.

Gemeenten worden aangezet tot handhaven via klachten van burgers. In 2023 hebben we onderzocht hoeveel extra middelen het kost om proactief schendingen te voorkomen, via een pilootproject met Vlaamse subsidies. Uit tussentijdse resultaten blijkt dat dit geen (!) extra handhavingsbudget vergt. Dit komt omdat vroege controles ervoor zorgen dat mensen de regels beter volgen, wat uiteindelijk leidt tot minder schendingen.

Afbeelding: door bouwwerken in de beginfase te controleren, zorgt de gemeente voor gemoedsrust bij omwonenden. Dat blijkt geen extra handhavingsmiddelen te kosten. Het is nuttig dat gemeenten hierop inzetten.

2. WERKING VAN DE INTERGEMEENTELIJKE HANDHAVINGSCEL

2.1. DOEL

Het doel van de intergemeentelijke handhavingscel is gemeenten te ondersteunen bij het handhaven van hun omgeving. Dat gebeurt in vertrouwen, in samenwerking en met zichtbaar resultaat op het terrein. Met omgeving bedoelen we de ruimtelijke ordening en het leefmilieu.

In vertrouwen:

De handhavingscel werkt in een directe relatie met en als verlengstuk van de gemeenten. Het gemeentebestuur behoudt het beleid. Het bestuur beslist hoeveel en wat er wordt gehandhaafd. De handhavingscel werkt adviserend en uitvoerend (zie paragraaf 2.3).

In samenwerking:

De handhavingscel werkt samen met en complementair aan de bestaande handhavingsactoren, zoals:

- omgevingsambtenaren van de gemeente;
- het Vlaamse niveau (departement Omgeving, OVAM, ANB, enz.);
- de lokale politie;
- het Openbaar Ministerie.

Met zichtbaar resultaat op het terrein:

De handhavingscel zoekt steeds naar een oplossing die een meerwaarde betekent voor de gemeenten: handhaven met een doel, niet als doel op zich. Door handhavend op te treden versterkt een gemeente het vertrouwen van haar inwoners in het gemeentebestuur.

2.2. WETGEVING

Het handhaven van de *ruimtelijke ordening* vinden we terug in titel VI van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) en in het handhavingsbesluit ruimtelijke ordening. Van oudsher is er de herstellvordering, waarin het herstel via de rechter afgedwongen wordt. Nu zijn er heel wat alternatieven: raad geven, aanmanen, staking bevelen, proces-verbaal opstellen, dwangsom opleggen, zelf herstellen op kosten van de schender en last-but-not-least minnelijk schikken.

Daartoe stelt het schepencollege twee nieuwe functies aan binnen haar eigen personeel of uit de intergemeentelijke handhavingscel:

- verbalisant ruimtelijke ordening;
- gemeentelijke, stedenbouwkundige inspecteur.

Het *leefmilieu* handhaven regelen titel XVI van het Decreet algemene bepalingen milieubeleid (DABM) en het milieuhandhavingsbesluit. Toezichhouders milieuhandhaving kunnen raad geven, aanmanen, bevelen, proces-verbaal opstellen, een dwangsom opleggen of zelf herstellen op kosten van de schender. Lokale toezichhouders milieuhandhaving zijn niet bevoegd voor de grootste bedrijven (art. 21-34 milieuhandhavingsbesluit).

Aanverwante regelgeving helpt het handhavingsdoel:

1. Regulariseren via een nieuwe aanvraag omgevingsvergunning (Omgevingsvergunningsdecreet);
2. Opleggen van een bijzondere voorwaarde in een bestaande milieu- of omgevingsvergunning (hoofdstuk 6 Omgevingsvergunningsdecreet);
3. Schorsen of opheffen bestaande milieu- of omgevingsvergunning (hoofdstuk 7 Omgevingsvergunningsdecreet);
4. Aangeven bij de Vlaamse Milieumaatschappij voor schorsingsprocedure erkenning boorfirma;
5. Aangeven bij OVAM voor heffing;
6. Aangeven bij OVAM voor schorsingsprocedure registratie afvalstoffeninzamelaar, -handelaar of -makelaar;
7. Opnemen van een perceel in de inventaris voor risicogronden;
8. Opnemen van een perceel als bouw misdrijf in het gemeentelijk vergunningenregister (art. 5.1.2 §1 9°-10° VCRO);
9. Sluiten van gebouwen (art. 134 ter-quinquies Nieuwe Gemeentewet);
10. Melden van onveilige gevolgen voor het openbaar domein bij lokale politie en/of burgemeester (art. 135 § 2 Nieuwe Gemeentewet);

11. Melden van een plaag van ongedierte bij de gemeente (art. 135 § 2 Nieuwe Gemeentewet);
12. Onteigenen (Vlaamse Onteigeningsdecreet);
13. Inschakelen onafhankelijke, erkende bemiddelaar (deel VII Ger.W.);
14. Inschakelen brandweer of civiele bescherming;
15. Doorverwijzen naar een plaatsbezoek met een vrederechter (Ger.W.);
16. Doorverwijzen naar de verzoeningsprocedure op de rechtbank (art. 731-733 Ger.W.);
17. Benadeelde burgerlijke partij stellen bij de strafrechter (art. 1382 e.v. B.W.);
18. Dagvaarden voor de burgerlijke rechter (Ger.W.);
19. Aangeven bij Arbeidsinspectie (FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg);
20. Verzoek tot schrappen huisnummer bij de gemeente;
21. Aangeven bij Toerisme Vlaanderen (logiesdecreet);
22. Aangeven bij de Vlaamse Wooninspectie (Vlaamse Codex Wonen);
23. Aangeven domiciliefraude bij de lokale politie;
24. Aangeven bij de Vlaamse dienst Dierenwelzijn (Wet 14 augustus 1986 over de bescherming en het welzijn van dieren);
25. Inlichten Departement Landbouw en Visserij (diverse Europese subsidieregels);
26. Aangeven schendingen tegen de Wet 31 mei 2017 betreffende de verplichte verzekering van de tienjarige burgerlijke aansprakelijkheid van aannemers, architecten en andere dienstverleners in de bouwsector van werken in onroerende staat en tot wijziging van de wet van 20 februari 1939 op de bescherming van de titel en van het beroep van architect, B.S. 9 juni 2017, 63.004.

2.3. WERKING

Elke gemeente kiest zelf

De intergemeentelijke handhavingscel maakt deel uit van Veneco, kostendelende vereniging van 21 steden en gemeenten rond Gent. Veneco factureert haar prestaties aan de opdrachtgevende gemeente, aan een kostendelend uurtarief.

Elke gemeente beslist zelf of zij de handhavingscel inschakelt, en in welke mate.

Prioriteiten

De regionale handhavingscel van Veneco werkt volgens een regionaal handhavingskader.¹ Doel is enerzijds om een duidelijk transparant handhavingskader te scheppen en anderzijds een werkinstrument aan te reiken aan alle betrokken handhavingspartners.

Uitgangspunt voor de vastgestelde regionale prioriteiten zijn overeenkomsten in het omgevingsbeleid van de gemeenten. Die overeenkomsten vinden we vooral in lange-termijndoelen. We bundelen die in thema's:

- Kernversterking: leegstand, stallen van materialen en voertuigen, kwalitatief straatbeeld,...;
- Kwalitatieve verdichting: woonkwaliteit, niet naleving vergunningsvoorwaarden bij wooneenheden, wijziging aantal woonentiteiten,...;
- Behoud open ruimte: vertuining, zonevreemde constructies, ongewenste activiteiten in het openruimtegebied;
- Wonen en renoveren: werken zonder vergunning;
- Slim locatiebeleid: juiste vergunning voor de juiste activiteit;
- Groene en veerkrachtige ruimte: impactvolle verontreiniging, grondwater oppompen, verhardten terreinen, rooien van bomen,...

¹ Dit heet 'de gelijkheidstoets' van de Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering, een orgaan dat een herstellvordering bij een bouw misdrijf positief moet adviseren vooraleer er gedagvaard kan worden voor de rechter.

² www.veneco.be/downloads

Naast het thema waartoe een misdrijf behoort, kan het extra prioriteit krijgen door de omstandigheden rond het misdrijf:

- De ernst van het omgevingsmisdrijf
- Het tegenwerken van de handhaving
- Het bijna verjaren van het misdrijf

Het handhaven met prioriteiten door de handhavingssel heeft enkel tot gevolg dat sommige dossiers een snellere doorlooptijd kennen dan niet-prioritaire dossiers. Ook in niet-prioritaire dossiers zetten we immers aan tot herstel eenmaal de gemeente deze dossiers heeft overgemaakt aan de handhavingssel.

Een aandachtspunt is het gelijk behandelen van gelijkaardige situaties. Er is een spanningsveld tussen:

- de gevoeligheid van inwoners voor dat gelijkheidsbeginsel: "Waarom ik, en mijn buur niet?!"
- de wens van gemeentebesturen om hun handhavingsmiddelen gericht in te zetten, en daarbij een onderscheid te maken naargelang er klachten zijn over misdrijven of niet.

De rechtspraak laat zo'n onderscheid echter niet toe. De Hoge Raad voor de Handhavingssuitvoering trekt hiervoor terecht aan de alarmbel.² Zij doet dit constructief en beschrijft in haar verslagboeken hoe gemeenten hiermee dienen om te gaan.³ Als oplossing kan een gemeente aan Veneco de opdracht geven om een bepaalde 'ruimtelijke cluster' te handhaven, waarbij we enkel recente schendingen aanpakken binnen die cluster.⁴ Dat zijn criteria die de gelijkheidstoets doorstaan. We doen dat bijvoorbeeld rond de Robert-Orlentvijver in Nazareth.

Het regionale handhavingsskader verwijst in dat opzicht dan ook terecht naar de algemene rechtsbeginselen die we moeten volgen, waaronder dit gelijkheidsbeginsel.

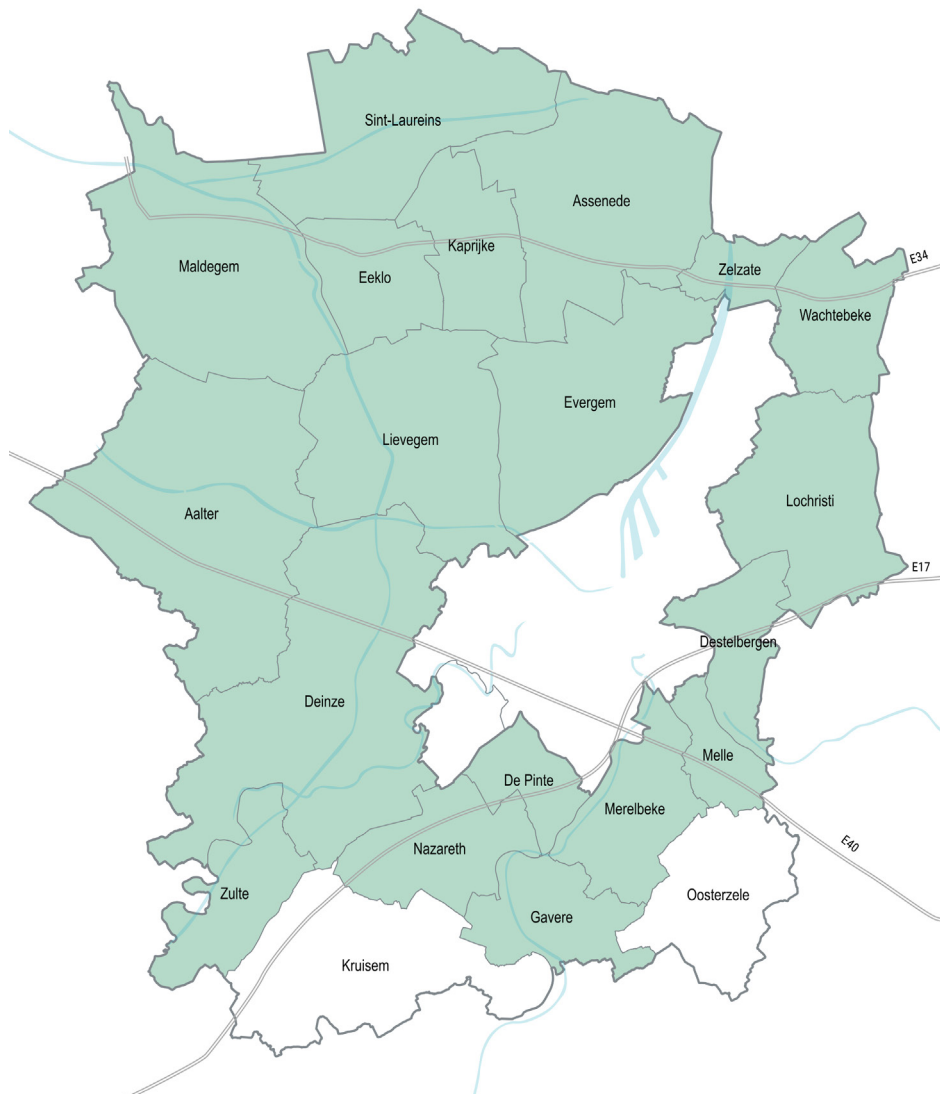
² De Hoge Raad voor de Handhavingssuitvoering is een orgaan dat een herstellvordering bij een bouwmissdrijf positief moet adviseren vooraleer er gedagvaard kan worden.

³ www.hogeraadvoordehandhavingssuitvoering.be/verslagboeken

⁴ Een ruimtelijke cluster is een gekend begrip uit de ruimtelijke ordening dat al langer vorm kreeg bij planningsinitiatieven en bij het beoordelen van omgevingsvergunningen, en waarover ondertussen voldoende duidelijkheid bestaat over wat ermee bedoeld wordt om praktisch hanteerbaar te zijn bij het handhaven.

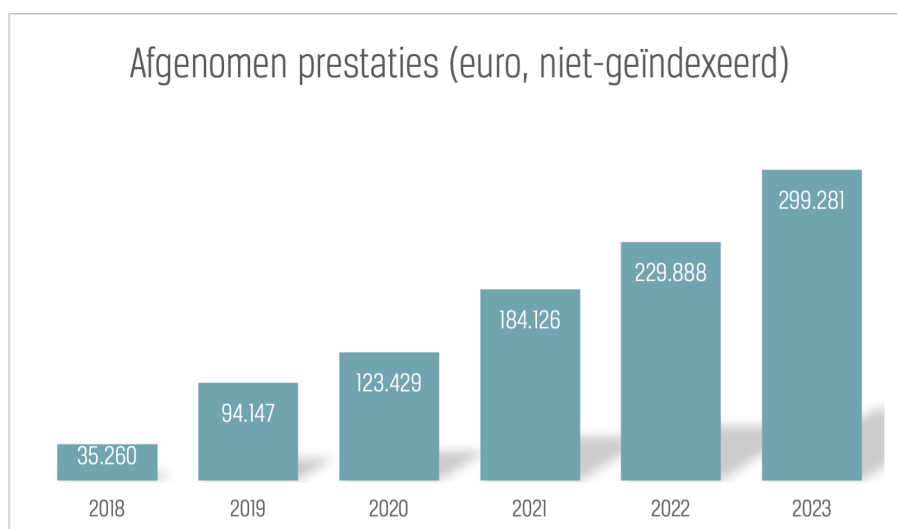
Werkingsgebied en capaciteit

Inmiddels doen negentien gemeenten een beroep op de intergemeentelijke handhavingssel en hebben we onze capaciteit daaraan aangepast.

Kaart: negentien gemeenten rond Gent zijn aangesloten bij de intergemeentelijke handhavingssel van Veneco (groen ingekleurd).

Naarmate meer gemeenten een beroep doen op onze diensten, passen we de capaciteit van de intergemeentelijke handhavingscel daaraan aan. We hebben ondertussen drie voltijdse stafmedewerkers handhaving in dienst, die allen bevoegd zijn voor milieu én ruimtelijke ordening.

Grafiek 1: de capaciteit van de handhavingscel groeit samen met de vraag van de gemeenten. 2018 was een opstartjaar; in 2019 hadden we één fulltime stafmedewerker (1 fte); halverwege 2020 werd dat anderhalve fte; vanaf half 2021 werden dat 2 fte, wat zo bleef in 2022; op 1 maart 2023 kwam er een derde fte bij.

Samen met andere handhavers

Het handhaven gebeurt zelden alleen door de gemeente of de intergemeentelijke handhavingscel.

Lokale politie treedt vaak op bij:

- het ontvangen van meldingen;
- burenruzies;
- stakingsbevelen;
- verhoren.

Slechts in enkele politiezones is er een specialist wetgeving milieu en/of ruimtelijke ordening, die dan vaak deels ook andere taken opneemt. Meer en meer wordt er echter een beroep gedaan op onze gespecialiseerde handhavingscel.

Ook in gevaarlijke situaties wordt er samen ter plaatse gegaan. De intergemeentelijke handhavingscel doet dan een beroep op bijstand van de politie, als de sterke arm der wet.

Het parket van de procureur des Konings te Gent zorgt voor het opsporingsonderzoek. We wisselen informatie uit en maken herstellvorderingen. De procureur des Konings zorgt voor het verdere strafrechtelijke verloop. Er is geregeld overleg.

De Vlaamse Overheid, Departement Omgeving, afdeling Handhaving, treedt op in ruimtelijk kwetsbaar gebied en bij de meest risicovolle bedrijven.^{5,6} Ook andere instellingen op gewestelijk niveau treden op, telkens binnen hun eigen prioriteiten en bevoegdheden (bv. Agentschap Natuur en Bos, OVAM, de Vlaamse Wooninspectie). De intergemeentelijke handhavingscel geeft de relevante meldingen door aan die overheden, en vice versa.

⁵ omgeving.vlaanderen.be/nl/inspectie-en-handhaving/handhavingsbeleid

⁶ Op 4 mei 2023 publiceerde de Vlaamse Omgevingsinspectie haar nieuwe prioriteiten bij het handhaven van de ruimtelijke ordening

In 2023 namen we de draad op met de **Federale Politie**, die versterking kreeg:

- De Federale Politie startte een gespecialiseerde arrondissementeel informatie- en expertisecentrum (ARIEC). Die zal lokale politie en gemeenten bijstaan bij bestuurlijke maatregelen, ook buiten de omgevingswetgeving.
- De gespecialiseerde omgevingscel van de Federale Gerechtelijke Politie werd ook versterkt en geeft bovenlokale ondersteuning wanneer de gerechtelijke weg aangewezen blijft.⁷

Na deze versterking van de Federale Politie bekijken we hoe we ons periodiek Regionaal Handhavingsoverleg daarop kunnen afstemmen.

2.4. PILOOTPROJECT

Veneco ontving subsidies van de Vlaamse overheid voor haar "Blauwgroen pilootproject handhaving – Handhaving als tool voor een klimaatrobuust landschap". De regionale handhavingscel voert dat pilootproject uit samen met de gemeenten De Pinte, Destelbergen, Eeklo, Lievegem, Lochristi, Wachtebeke en Zelzate. We selecteren handhavingss dossiers ten voordele van biodiversiteit en tegen het verdrogen van onze ondergrond.⁸

In het pilootproject hanteren we een vernieuwende aanpak. Het grote verschil zit in het proactieve:

- We controleren de opgelegde voorwaarden van omgevingsvergunningen, zonder klachten van omwonenden af te wachten.
- We laten op voorhand weten dat we zullen komen controleren. Dat zet aan om in orde te zijn.

Op ons regionaal handhavingsoverleg van 21 november 2023 stelden we de tussentijdse resultaten voor:

- Eén op twee was niet in orde, ondanks dat men wist dat we gingen controleren. We schrijven dit toe aan de aard van de werken die we controleerden: dat was vooral het oppompen van grondwater, en die bemalingssector is 'in transitie'⁹.
- Met eenzelfde handhavingssbudget kan een gemeente méér dossiers behandelen. De extra inspanning in het begin van de dossiers, wordt gecompenseerd:
 - o Het proactief handhaven voorkomt schendingen.
 - o Het proactief handhaven vormt een voortraject dat aanzet om sneller in orde te zijn wanneer er toch een schending is.

⁸ <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/pilootprojecten-omgevingshandhaving>

⁹ Lees: de sector werd geconfronteerd met strengere wetgeving de laatste jaren, met bijhorende investeringen die verwacht worden van de bemalingsfirma's

Het proactief handhaven vormt een win-winsituatie voor alle betrokkenen.

stand van zaken tem oktober 2023 mbt bemalingen

	afgelopen dossiers	dossiers lopende	geen vaststellingen/niet doorgedaan	actieve controles	conform	stilgelegd	aanmaningen	PV's
De Pinte	10	3	2	8	4	0	4	2
Destelbergen	3	3	2	1	1	0	1	0
Eeklo	5	?	?	5	?	?	?	?
Lievegem	15	3	3	12	9	0	3	0
Lochristi	26	4	12	14	5	1	6	2
Wachtebeke	8	2	5	3	2	0	1	0
Zelzate	4	1	3	1	0	0	1	0
	71	16	27	44	21	1	17	4

Tabel: tussentijdse resultaten uit ons pilotproject (februari tot oktober 2023). In de tabel ziet u dat er van 44 controles slechts 21 (à 26) conform waren.

We onderzoeken in 2024 of die tussentijdse resultaten ook geldig blijven wanneer we de proactieve controles uitbreiden naar andere soorten vergunningsvoorwaarden, zoals verhardingen en groenaanplantingen. Eind 2024 maken we een rapport met alles wat we daaruit leren, zodat de opgebouwde expertise gedeeld kan worden met alle gemeenten. Indien het besluit stand houdt, kunnen we stellen dat vooruitziende gemeenten zullen inzetten op proactief handhaven.¹⁰

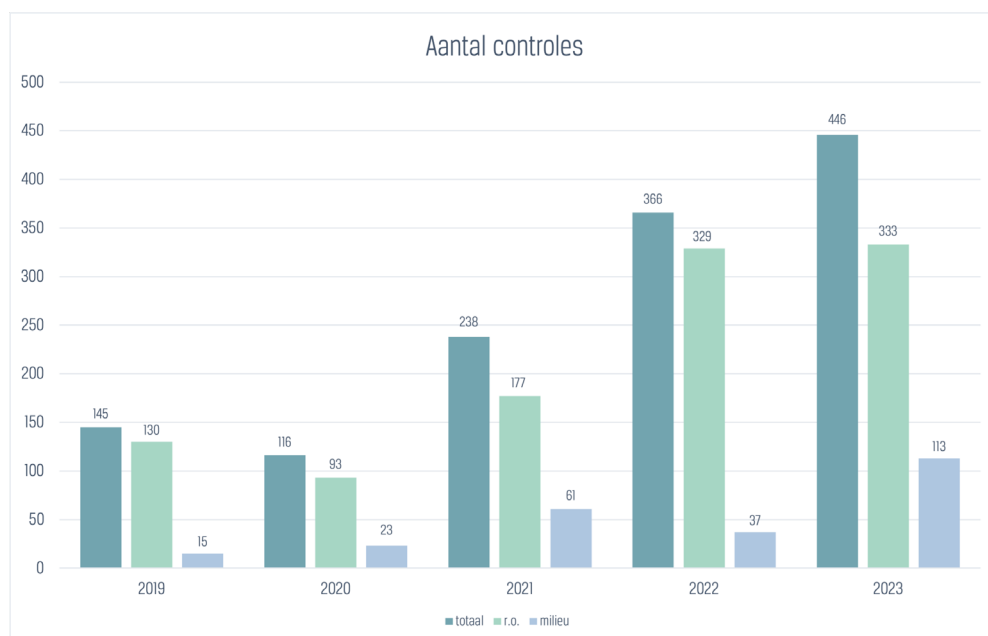
¹⁰ De stad Gent, Sint-Martens-Latem en MidLimburg beschikken over cijfers die dit besluit alvast bevestigen

3. DOSSIERS

3.1. STATISTIEKEN

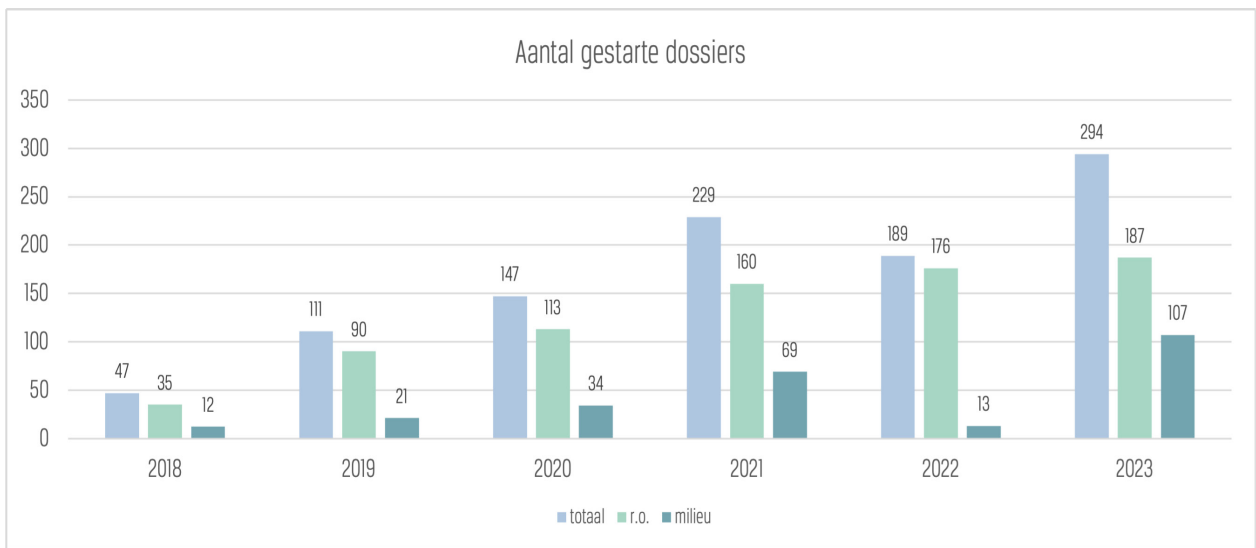
In 2023 voerden we in totaal 446 controles uit, waarvan:

- 333 met betrekking tot wetgeving ruimtelijke ordening, wat evenveel is als in 2022;
- 113 met betrekking tot wetgeving milieu, wat duidelijk meer is dan in 2022 en 2021, te danken aan het gesubsidieerd pilootproject.

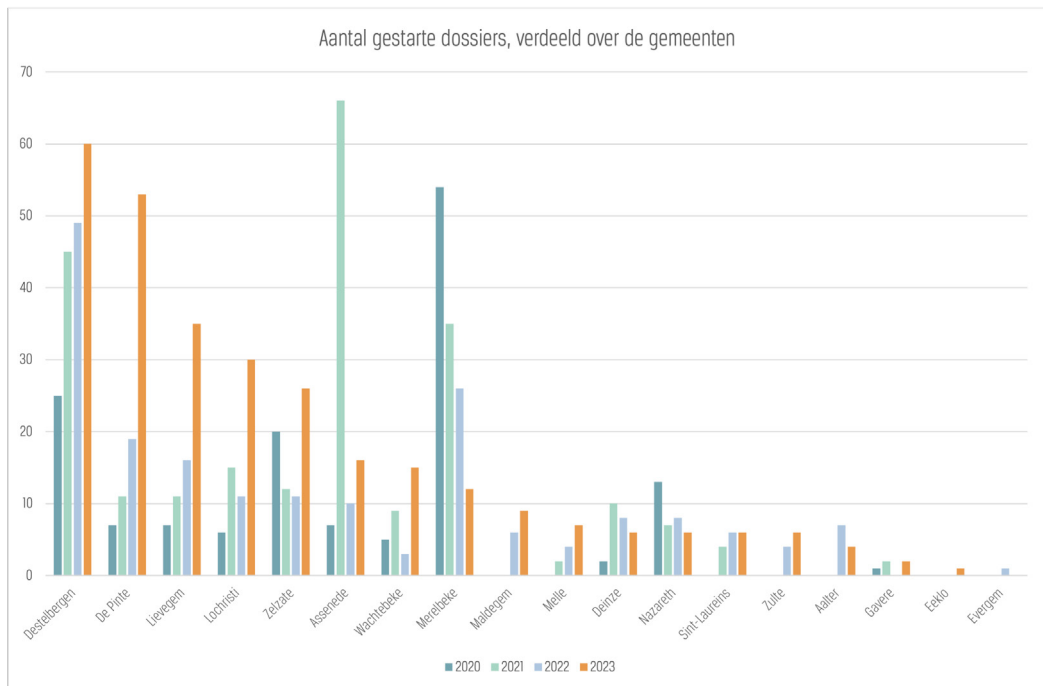
Grafiek 2: Het aantal controles dat de intergemeentelijke handhavingscel van Veneco elk jaar uitvoerde voor stedenbouwkundige schendingen (r.o.) en milieumisdrijven. De eerste staven geven de som van beiden weer. In 2019 was er nog de invloed van het opstarten van de handhavingscel, met meer controles ter plaatse en nog minder vervolgetrajecten (processen-verbaal, herstellvorderingen,...)

Ook in het aantal nieuwe dossiers zien we logischerwijze die stabilisering van de hoeveelheid werk in het handhaven van de ruimtelijke ordening, en de toename van milieudossiers door het pilootproject. Dat ziet u in onderstaande grafiek.

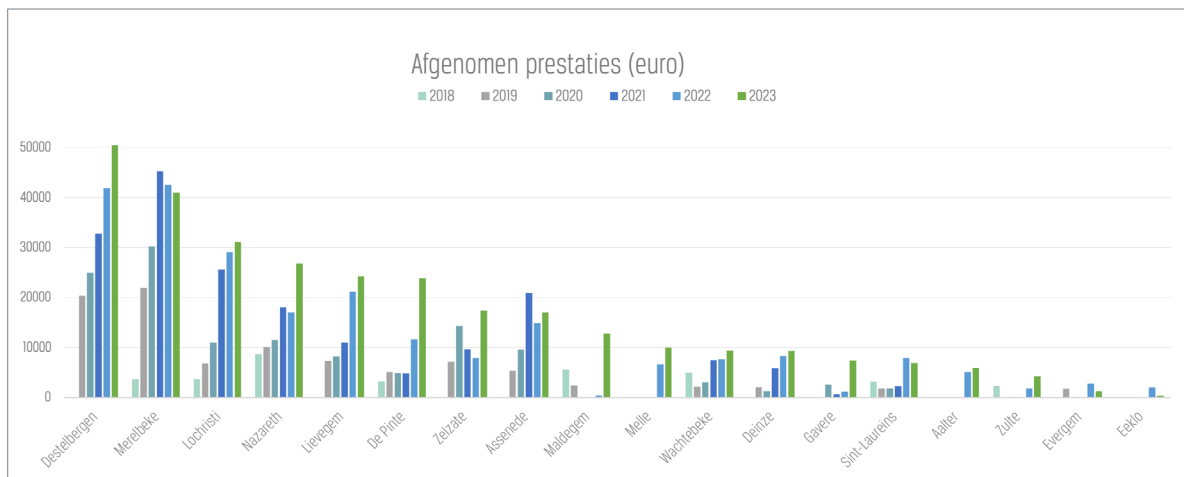
Grafiek 3: Het aantal nieuwe dossiers dat de intergemeentelijke handhavingscel van Veneco elk jaar ontving voor stedenbouwkundige misdrijven (r.o.) en milieumisdrijven. De grijze staven geven de som van beiden weer. In 2023 startten we 294 nieuwe dossiers: de som van 187 dossiers over r.o. en 107 over milieu.

De grafiek hieronder geeft een beeld van de verdeling van het aantal gestarte dossiers over de gemeenten.

Grafiek 4: Het aantal handavingsdossiers dat elke gemeente doorgaf aan de inter-gemeentelijke handavingscel in de loop der jaren. Ook hier zie je in 2023 duidelijk de invloed van het gesubsidieerde pilootproject bij de gemeenten die het meeste dossiers doorgaven (Destelbergen, De Pinte, Lievegem, Lochristi, Zelzate en Wachtebeke). De piek voor Assenede in 2021 waren rioleringsdossiers.

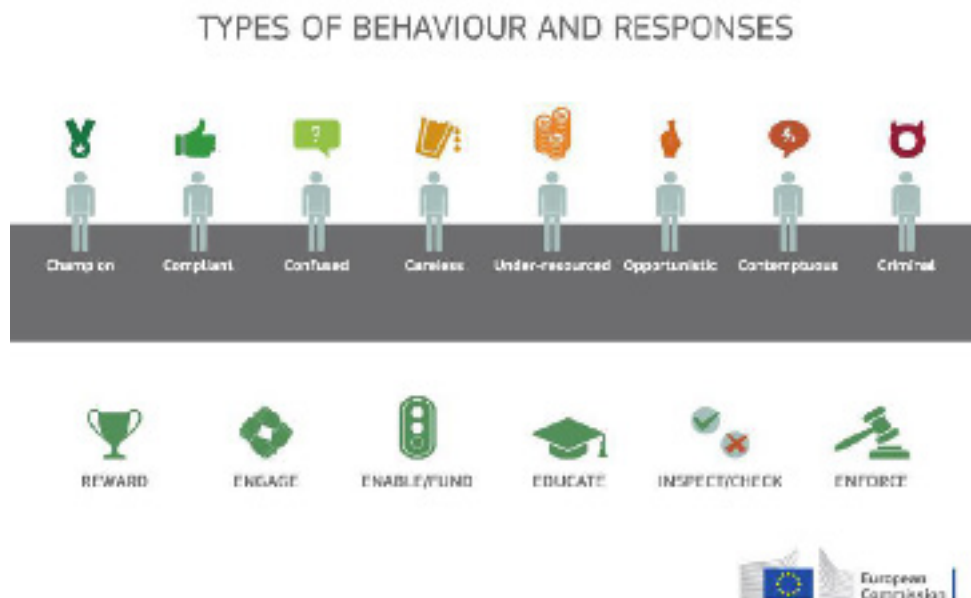
Onderstaande grafiek toont de verdeling van onze prestaties over de gemeenten. Een gemeente als Destelbergen zet sterk in op handhaven en laat dit grotendeels over aan Veneco, zodat de eigen administratie zich kan concentreren op andere taken, zoals het verlenen van omgevingsvergunningen. Gemeenten die minder een beroep doen op Veneco hebben soms zelf een handhavingsambtenaar in dienst (Eeklo), of kunnen een beroep doen op een gespecialiseerde politie-ambtenaar (Aalter, Evergem, Maldegem) waarbij Veneco dan bijvoorbeeld instaat voor de meer gespecialiseerde herstellvorderingen.

Grafiek 5: Het budget dat elke gemeente per jaar besteedde aan Veneco voor het handhaven sinds de start in 2018 (bouw- en milieumisdrijven samen).

Succes van de handhavingsinstrumenten

We gebruiken verschillende instrumenten om aan te zetten tot herstel. Soms volstaat aanmanen, soms volgt na het aanmanen een proces-verbaal, enz. Het succes van de handhavingsmiddelen blijft sterk afhankelijk van het gedrag van de schender. De Europese Commissie onderscheidt acht soorten gedrag, die elk een specifieke aanpak vergen.

Figuur: soorten gedrag en de beste aanpak bij het handhaven.

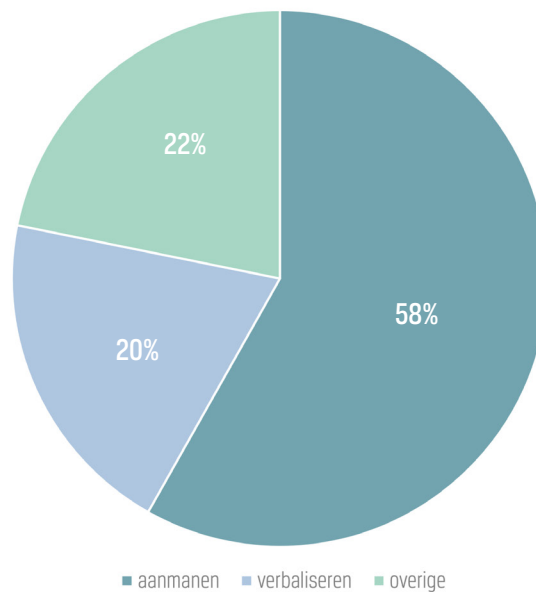
In praktijk komen de onwetenden en opportunisten het meest voor. Een typisch handhavingstraject gebruikt dan de volgende instrumenten:

- plaats bezoeken;
- inlichten;
- aanmanen;
- proces-verbaal opstellen;
- herstellvordering;
- dwangsom innen tot er is hersteld.

Daarbij worden de laatste stappen enkel gezet als de vorige niet leiden tot 'spontaan' herstel.

Bekijken we de dossiers waarin het handhaven tot een oplossing leidde, dan geeft onderstaande grafiek het aandeel weer van elk instrument dat als laatste werd gebruikt in ons handhavingstraject.

Succes van de reactieve handhavinginstrumenten

Grafiek 6: Het aandeel van het instrument dat we als laatste gebruikten in de opgeloste dossiers.

De volgende instrumenten leidden het meest tot herstel:

- aanmanen (58%);
- verbaliseren (20%);
- overige (22%, voor de som van raad geven, herstel vorderen, minnelijk schikken, staking bevelen, bestuurlijke maatregelen opleggen en innen van dwangsommen).

Het aandeel van de instrumenten is vergelijkbaar met de vorige jaren.

Het is deels de verdienste van de politiediensten dat 20 % van de dossiers hersteld worden na het verbaliseren en vóór het vorderen van herstel. In die fase verhoren zij immers de betrokkenen, wat mee aanzet tot herstel. Ook het Openbaar Ministerie heeft hieraan verdienste.

Bovenstaande cijfers zijn hoopvol, aangezien de genoemde instrumenten ook in volgorde staan van hoeveel werk zij de overheid kosten (aanmaning = minste werk). Uitzondering is het stakingsbevel, dat minder werk kost dan een herstellvordering. Het leidde slechts af en toe tot herstel, zonder dat bijkomende instrumenten nodig waren. Toch blijft het stakingsbevel nuttig. Het heeft immers bijkomende voordelen:

- Het behoedt de schender voor hogere herstelkosten.
- Het handhaven is zichtbaar voor de omgeving: wederrechtelijke handeling wordt niet voortgezet.

Kosten van het handhaven

Hoeveel middelen er nodig zijn in een concreet dossier, hangt sterk af van hoe spontaan de schender meewerkt:

- In 6% van de dossiers wordt minder dan één uur werk verricht. Soms volstaat één telefoontje.
- De helft van de dossiers kostte minder dan vier uur werk (51%). Heel wat mensen werken mee en brengen hun eigendom zonder meer in orde.
- Nog 25% van de dossiers kostte tussen vier uur en acht uur werk.
- De overige 24% van de dossiers neemt meer dan één dag werk in beslag.

Die cijfers zijn zo goed als hetzelfde ten opzichte van 2022. We merken (nog) geen effect van aangepaste aanmaningen waarin we verduidelijken dat een rechter illegale inkomsten kan verbeuren, bv. huurgelden.

Dossiers van meer dan veertig uren werk zijn uitzonderlijk. Zo werd aan het grootste dossier 48 uur werk besteed. Dergelijk dossier trekt het gemiddelde omhoog naar ruim 6 uur werk per dossier, terwijl de mediaan **3,75 uur werk per dossier** is.

Die gemiddelde waarden zijn lager dan de vorige jaren (in 2022 gemiddeld 7 uur werk/dossier; mediaan 4,375 uur werk per dossier, wat al lager was dan de jaren daarvoor). In 2023 ligt dat aan het pilootproject, met vele, kleine dossiers, bijvoorbeeld het oppompen van grondwater voor het bouwen van een zwembad.

3.2. VOORBEELDEN ¹¹

We beginnen met een voorbeeld waarbij er in eerste instantie geen spontaan herstel kwam. We vroegen advies over onze **herstelvordering** aan de Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering.¹² Dankzij haar tussenkomst gingen betrokkenen over tot het in orde brengen van de situatie.

Foto's: een gebouw midden in een weide (foto links) werd verwijderd (foto rechts), mede dankzij de tussenkomst van de Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering

Deze keer tonen we u in dit jaarverslag ook enkele voorbeelden van handhavingstrajecten die nog een vervolg kregen na het initiële handhavingswerk. We merken dat de gemeente in elk dossier haar handhavingsdoelen haalt, onder meer dankzij onze juridische expertise.

¹¹ De teksten in de voorbeelden zijn niet bedoeld als juridische stellingname. Ze werden aangepast om de leesbaarheid te verhogen, en om de lezer een idee te geven over hoe de intergemeentelijk handhavingscel werkt, ook in andere, soortgelijke dossiers. Men kan hierboven bijgevolg geen standpunten lezen over de werkelijke, concrete dossiers waarop de voorbeelden gebaseerd zijn.

¹² Meer info over de Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering: zie www.hogeraadvoordehandhavingsuitvoering.be

Een deel van de aanwezige verharding (foto links) werd verwijderd (foto rechts). Dat maakte deel uit van een meer omvattende minnelijke schikking.¹³

Een voorbeeld is een **minnelijke schikking**, waarbij er deels voorzien werd in aanpassingswerken en deels in een te betalen meerwaarde. We zorgen ervoor dat de schikking ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd. De betrokkene kreeg daar enkele jaren tijd voor.

¹³ Foto's uit Plan3D by Vansteelandt

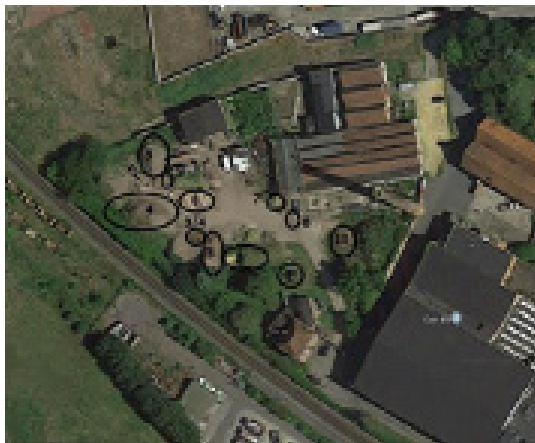

Foto links en beide foto's onder, uit ons jaarverslag van 2018: op terrein liggen verschillende hopen grond gemengd met asbest. Foto rechtsboven van 2023: de hopen grond zijn verwijderd. De site krijgt nu een nieuwe invulling.

Een ander voorbeeld is een dossier met asbestafval waarbij de gemeente zelf de meest gevaarlijke hopen **ambtshalve weghaalde**. Ons handhavingstraject stond ervoor in dat betrokkenen de rest verwijderden én dat de gemeente haar kosten kon recupereren: het Openbaar Ministerie behartigde mee de belangen van de gemeente en het Hof van Beroep sprak de zaak uit in het voordeel van de gemeente.

Sommige schenders komen we meer dan één keer tegen. Dat is meestal geen goed nieuws voor de betrokkene. De straffen die rechters uitspreken bij herhaling liggen doorgaans zeer hoog (bv. vier keer hoger dan de eerste boete). Toch houdt de rechter rekening met het volledige plaatje, zoals blijkt uit een voorbeeld met een betrokkene uit ons jaarverslag van 2018. We troffen de persoon in kwestie opnieuw aan enkele gemeenten verder, met een totaal ander soort bouw misdrijf.

Foto uit ons jaarverslag van 2018: In een bos langs een autosnelweg start onverwacht de bouw van een woning die verhuurd zou worden aan goedkope, buitenlandse werkkrachten. De politie merkt de bouw op en er komt een stakingsbevel. Onze tussenkomst zorgde ervoor dat de schender overging tot herstel, met dank aan de samenwerking met de politie, het Openbaar Ministerie en de Hoge Raad voor de Handhavingssuitvoering.

We troffen dezelfde betrokkene aan bij een ander bouw misdrijf: het samenvoegen van twee woningen tot één grote woning in een gebied waar specifiek kleine woningen voorgeschreven waren, opdat meer mensen zouden kunnen genieten van een mooi uitzicht op een grote, aangrenzende vijver. Waar de straffen bij herhaling doorgaans hoog oplopen, was de rechter mild, omdat betrokkene in beide gevallen overgegaan was tot herstel van de situatie.

4. AANBEVELINGEN

De intergemeentelijke handhavingscel heeft twee grote voordelen voor gemeenten:

1. Ze is erg gespecialiseerd. Onze stafmedewerkers handhaven spitsen zich volledig toe op het aanpakken van omgevingsmisdrijven, terwijl gemeente- en politie-ambtenaren nog heel wat andere taken verrichten.
2. Ze heeft een ander gezicht dan de gemeente, wat helpt om schenders te overtuigen en melders gerust te stellen.¹⁴

We stellen vast dat het handhaven in heel wat gemeenten ondertussen vlotter loopt dan vòòr wij startten in 2018. Meldingen worden ernstig genomen en gemeenten vinden een zekere werkwijze in het selecteren van welke dossiers zij doorgeven aan Veneco. Dat kan geformaliseerd worden in een handhavingsplan.

Volgende twee aanbevelingen worden ook meegegeven met het oog op het efficiënt en effectief blijven behandelen van omgevingsmisdrijven:

A. Voorzie een budget om misdrijven te voorkomen.

Het handhaven is niet gratis. En toch zijn er heel wat dossiers waarin het misdrijf zich liet voorspellen: een geweigerde omgevingsvergunning, opgelegde voorwaarden, zichtbare gelijkaardige misdrijven in de omgeving. Het verdient de aanbeveling om een beperkt deel van het budget te besteden aan het controleren van die gevallen, nog vòòr er klachten worden ontvangen. Door het voorkomen van misdrijven worden middelen bespaard voor zowel de gemeenten als handhavingspartners.

¹⁴ Dit jaar mochten we dat in het bijzonder ervaren met het aanwerven van onze derde stafmedewerker handhaving. Zij was tevoren al actief als toezichthouder milieuhandhaving binnen één gemeente en zij merkt "duidelijk" het verschil: "Een aanmaning om zich in regel te stellen wordt veel vaker gevolgd nu ik die verstuur met de hoofding van Veneco dan wanneer ik dezelfde inhoud verstuurde vanuit de gemeente. Zeer merkwaardig! Het is alsof heel wat bewoners brieven van hun gemeente 'gewoon' vinden en dus minder ernstig nemen, terwijl een brief van Veneco laat aanvoelen dat het serieus is."

B. Stel bemiddelen voor.

Een misdrijf hindert de omgeving? Dat creëert spanningen. Het aanzetten tot herstel is een eerste stap in het wegnemen van de spanningen. Bemiddelen verbetert bijkomend de sfeer in de buurt. Voorwaarde van succes is wel dat betrokkenen vrijwillig deelnemen. Voorzie een manier om dat deelnemen te bevorderen, bijvoorbeeld door:¹⁵

- de eerste uren bemiddelen te betalen als gemeente,
- het oprichten van een intergemeentelijke bemiddelingsdienst, zoals die bestaat in de meeste regio's en nog ontbreekt in onze regio.

¹⁴ Nuttig om weten:

- In andere regio's en in grote steden wordt het bemiddelen tussen burens gratis aangeboden door de overheid.
- Er zijn voldoende erkende bemiddelaars in onze regio, zij het dat die momenteel vooral optreden in familiale geschillen.

5. BLIK OP DE TOEKOMST

2024 is een verkiezingsjaar. Er lopen verschillende initiatieven:

- In 2024 ondersteunen we enkele gemeenten bij het uitwerken of aanpassen van een gemeentelijk **handhavingsplan**. Ook de nieuwe besturen zullen we op weg zetten met raad en daad.
- In 2024 kennen we de resultaten van ons **pilootproject**, waarbij we met steun van de Vlaamse overheid proactief handhaven in gemeenten De Pinte, Destelbergen, Eeklo, Lievegem, Lochristi, Wachtebeke en Zelzate. Dit vergt enerzijds extra middelen en levert anderzijds extra resultaat op. We bundelen onze besluiten in een eindverslag.¹⁶
- In 2024 wordt het nieuwe Vlaams **Handhavingsplatform** verplicht voor alle lokale besturen. Een deel van de handhavingscommunicatie zal voortaan digitaal verlopen.

Met een blik op de toekomst bouwt de intergemeentelijke handhavingscel aan een betrouwbare overheid.

¹⁶ <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/pilootprojecten-omgevingshandhaving>